

W. Shakespeare
~~SKROTENIE~~
ČERTICE

DIVADLO ANDREJA BAGARA V NITRE

42. SEZÓNA
302. PREMIÉRA

WILLIAM SHAKESPEARE

KROTENIE ČERTICE

Veselohra v dvoch častiach

Preklad

Stanislav Blaho

Úprava

Jozef Prázmári a Darina Kárová

Dramaturgická spolupráca

Oleg Dlouhý a. h.

Scéna

Ján Zavarský a. h.

Kostýmy

Nad'a Šimunová a. h.

Asistent réžie

Vlado Bartoň

Réžia

JOZEF PRÁŽMÁRI

PREMIÉRA 15. FEBRUÁRA 1992

RIADITEĽ: IVAN PETROVICKÝ

OSOBY A OBSADENIE

KATARÍNA	EVA PAVLÍKOVÁ
PETRUCCIO	DUŠAN SZABÓ
BIANKA	JANA VALOCKÁ
LUCENCIO	PETER MIŠÍK
TRANIO	PAVOL ŠAJMOVIČ
GREMIO	ANTON ŽIVČIC
HORTENZIO	VLADO BARTOŇ
VDOVA	DANIELA KUFFELOVÁ
BATTISTA	MILAN KIŠ
VINCENZIO	DUŠAN LENCI
PEDANT	ANDREJ RIMKO
GRUMIO	PETER STANÍK
	IVAN VOJTEK
BIONDELLO	FRANTIŠEK JAVORSKÝ
BICIE	IVAN MATEJOVIČ ext.

o O o

Predstavenie vedie Michal Kožuch

Text sleduje Eleonóra Šugrová

Javiskový majster Jozef Drobec

Svetlá Vladimír Varga

Scénu, kostýmy a parochne vyrobili dielne DAB pod vedením Jozefa Valenta

PÄTNÁŠŤMINÚTOVÁ PRESTÁVKA PO I. ČASTI

O KOMÉDII WILLIAMA SHAKESPEARA, ktorú sme pre Vás, vážení diváci, pripravili na dnešný večer, ťažko povedať čosi nové. Bolo o nej popísaných už stovky strán, či už v zasvätených štúdiách, či v reklamných pútačoch. Príbeh svojskej Kataríny a nie iného Petruccia vždy nanovo provokuje inscenátorov všetkých vyspelých divadelných kultúr svojou témou obhajoby zdravého princípu života proti pretvárke a hlúposti. Oblúbenosť práve tejto hry velikána alžbetínskeho divadla dokladá vysoká frekvencia jej najrôznejších naštudovaní. Pred každého nového inscenátora však súčasne kladie jednoduchú, pritom zákernú otázku: Bude Katarína zaujímavejšia ako všetky doterajšie? Bude Petruccio sympatickejší ako všetci predchádzajúci? Vari najsilnejšie sa nám všetkým vryli do pamäti neopakovateľní predstavitelia filmovej podoby našich hrdinov: Liz Taylorová a Richard Burton. Aj s touto legendou sa musí súčasný kolektív inscenátorov dokázať vyrovať.

Pochopiteľne, naša inscenácia nevznikala ako replika niektorého staršieho predstavenia ostatných rokov v iných slovenských divadlách. A už vôbec nie ako polemika so spomínanou filmovou legendou.

Vznikla úplne samostatne, nezávisle.

Vznikla z chuti pripraviť gejzír hereckých bravúr, pre ktorý William Shakespeare pripravil toľkokrát overený scenár (ak si môžeme požičať tento moderný názov pre istý typ drámy).

Napriek konštantám Shakespearovej dramatickej predlohy jeho slovenský preklad a výklad zaznamenal istý vývin.

Zmeny, ktoré text dodnes vyprovokoval, dokumentujú istú vývinovú líniu slovenského divadla – od verného naplnenia dramatickej predlohy po textovo možno voľnejšiu, no obsahovo adekvátnu interpretáciu.

Zo začiatku sa táto hra u nás hrala pod názvom Skrotenie zlej ženy. Tak, ako sa

rozdvíjala línia istej expresivity, či inak nazývanej intenzity hereckého naplnenia postáv, menil sa názov.

Začiatkom sedemdesiatych rokov ponúkol Stanislav Blaho nový preklad pod novým názvom – Skrotenie čertice. Nový názov nebol iba formálne novým riešením. Odzrkadlil posun vo výklade konfliktu hry, naznačil aktuálnu mieru relativizácie vzťahu ku konvencii.

My, dnes, chápajúc Shakespearov príbeh ako proces objavovania človečenského v človeku, dospeli sme k ďalšiemu posunu pri hľadaní názvu – Krotenie čertice.

Viac dopredu nemožno prezradiť. V tomto okamihu možno len vysloviť želanie: Aby náš vážený divák, atakovaný nervnosťou každodennej prítomnosti tak na pracovisku, ako aj v súkromí, našiel v našej inscenácii humor, dobrú zábavu, ale aj jemné podnety múdreho poznania, že spolužitie – KAŽDÉ – chce aktívnych účastníkov.

Dobrý večer!

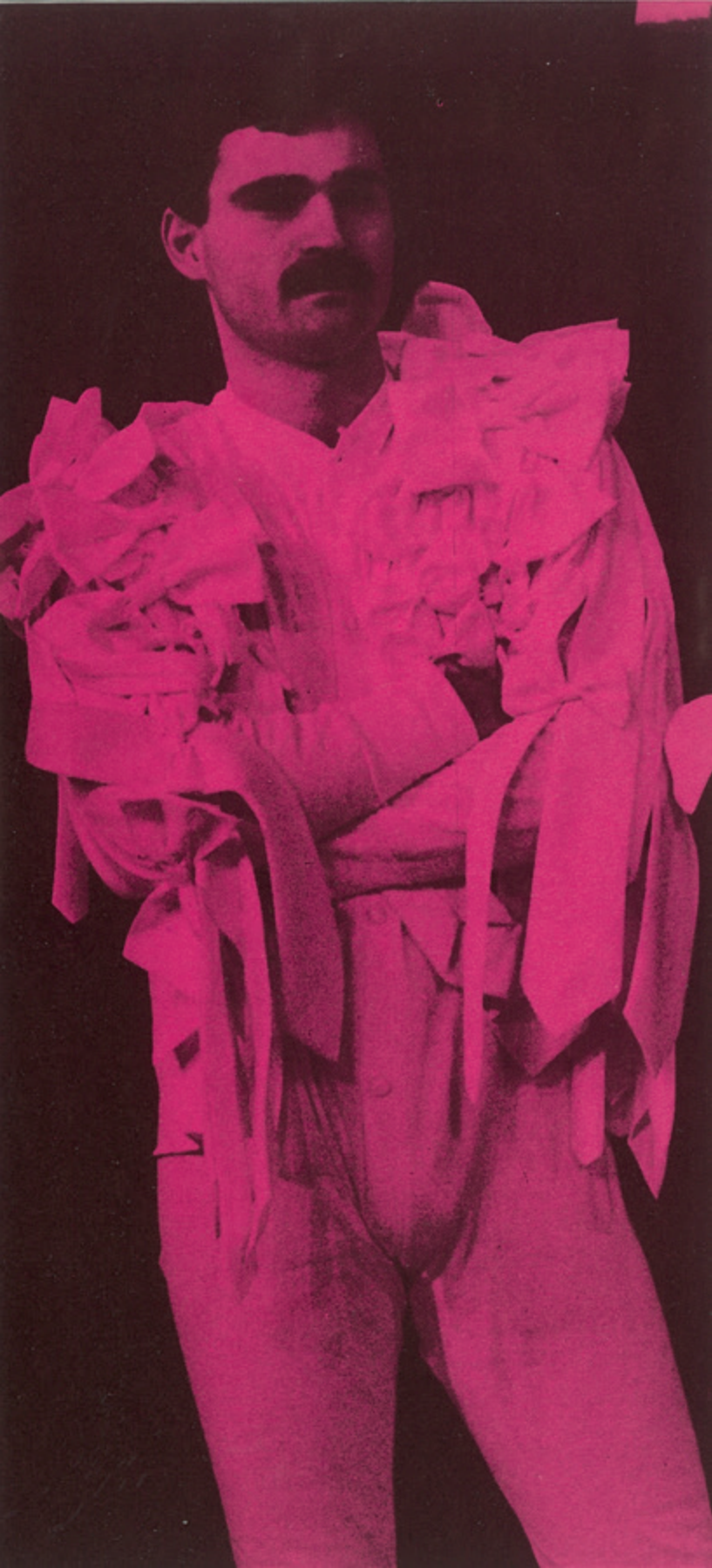
Oleg Dlouhý

ROZMACH RENESANCIE V ANGLICKU začína okolo roku 1485, kedy sa skončilo dlhé obdobie feudálneho rozvratu kráľovstva (vojna Dvoch ruží) a na trón nastúpil prvý z dynastie Tudorovcov – Alžbetin starý otec Henrych VII. Na jeho dvore a najmä na dvore syna Henrycha VIII. (1509–1547) pod vplyvom štátnika a filozofa Thomasa Moora rozkvitá humanistická dráma, obohatená už o svetskú tematiku. Táto humanistická dramatika znamená dôležitý vývinový stupeň pre tvorbu prvých skutočných alžbetínskych dramatikov, bezprostredných Shakespearových predchodcov. No keby alžbetínska dráma tejto prvej etapy ostala osamotená, teda bez nasledujúcej periódy Shakespearovskej a Marlowovskej, anglický vklad do európskej humanistickej dramatiky by ostal viac menej zanedbateľný.

Anglický humanizmus, lepšie povedané anglická humanistická dráma, vyrastala v prevažnej miere z amatérskych aktivít (použijúc tento súčasný termínový zvrat). Pestovala sa na kráľovskom dvore, na školách a na univerzitách. Iba jediná z týchto podôb – školské divadlo (avšak s významnou starou tradíciou) – pestovaná chlapcami v chrámových školách, sa v prvej vývinovej etape „profesionalizovala“ a zapojila sa na istý čas do systému alžbetínskeho divadla ako celku.

Anglická renesancia je mimoriadne zložitým historickým javom, ktorý z hľadiska svojej filozofickej, politickej, etickej, estetickej čistoty je neporovnateľný s renesanciou v Taliansku. Posun oproti kolíske renesancie vyvolala anglická reformácia, ako alternatívu aj vo vtedajšom kultúrno-historickom vývoji Európy. Alternatíva, ktorá komplikovala vývin Anglicka, najmä od tridsiatych rokov šestnásteho storočia, teda od chvíle, kedy Henrych VIII. sa vyhlásil za hlavu národnej cirkvi, nezávislej od Ríma. Táto reforma spôsobila okamžitú izoláciu Anglicka od európskeho katolíckeho sveta, od hospodárskeho, politického, ale aj kultúrneho života kontinentu.

Z týchto súvislostí pramení potom silne národne akcentovaná kultúra a tým aj vlastne všetky zvláštnosti alžbetínskeho divadla.

Bolo by nepresné, či zavádzajúce, spájať organizáciu divadelného života, respektíve legalizáciu hereckého života Anglicka až s renesanciou. Pretože samostatnú hereckú spoločnosť – *Lusores Regis* – mal už v roku 1493 Henrych VII. Dokonca jeho predchodca Richard III. vlastnil hercov ešte ako vojvodu z Gloucestru v roku 1479. Našli sa však ešte staršie doklady. Podľa nich boli herci (*ludentibus*) vyplácaní za svoje hranie už začiatkom tridsiatych rokov pätnásteho storočia.

V prvej fáze vývinu hereckého stavu v Anglicku boli malé, troj až šesť členné skupiny. V nasledujúcom storočí sa skupinky, najmä vďaka rastúcim nárokom dramatických predlôh, postupne rozrastali. A tak divadelné skupiny alžbetínskej doby sa už skladali v prevažnej miere z desiatich stálych (dnes by sme povedali – kmeňových) členov. K nim sa však pridružovali chlapci – na hranie ženských postáv, ale aj príležitostné výpomocce do epizodických postavičiek, viacerí hudobníci a už aj menší technický personál. Vo vrcholnom vývinovom období združovali divadelné skupiny alžbetínskej doby do tridsať členov. Mená najslávnejších sa dochovali dodnes: Burbage starší a mladší, Bentley, Taleton, Kempe...

Iste bude zaujímavé zalistovať v kronikách a pripomenúť si, ako také typické alžbetínske divadlo vyzeralo. Gaston Baty vo svojej Shakespeareovej tvári píše:

Vlajúca koruhvička ukazuje, že sa blíži začiatok predstavenia. Zhora, z vežičky, pozývajú trúbky. Na dverách divadla visí program „pre tých čo vedia čítať“. Publikum sa valí. Na galériách elegáni, dámy, bohatí mešťania, sediaci na trojnohých stoličkách sa pozerajú zvrchu na hurhaj v prízemí, kde sa hmýria „smradľaví“. Divadelní zriadenci s krikom ponúkajú víno a pivo, ktoré opilci po chvíli odovzdávajú v inej podobe škopcu pri dverách; predávané jablká a orechy sa čochvíľa stanú projektilmi smerujúcimi na javisko i na galérie. Pouličné dievky sa núkajú v tienistých kútoch a nechávajú sa vyzliekať pod každým schodišťom bez akejkoľvek hanby; mladí odvážlivci sa neboja vytiahnuť dlhé hlinené fajky a fajčiť čudesnú trávu, čo pochádza z Indie... Predstavenie sa končí, zaznievajú buď veselé fanfáry, alebo slávnostný smútočný pochod, alebo delostrelecká salva;

potom opanujú javisko clowni a tanečníci. Je koniec...

Iný opis ponúka S. Nestriepke vo svojich dejinách divadla:

Obecenstvo londýnskych divadiel v období Shakespearovom, najmä obecenstvo nezastrašených (t.j. verejných) divadelných domov, bolo práve tak málo „ideálne“, ako publikum stredovekých predstavení. Veľmi živo bolo najmä v parteri, kde sa to hemžilo výrastkami a mužmi z ľudu, v prvom rade námorníkmi a prístavnými robotníkmi. Ešte pred začiatkom predstavenia sa sem votreli skupinky predavačov a predavačiek a s nimi aj zvodné slečinky pochybnej povesti. Stále sa tu fajčilo, jedlo, pilo, vykrikovalo, klebetilo, hádalo. Ako v španielskych divadlách, aj tu sa ozývali štavnaté pokriky, adresované panstvu na galériách, a pravda, najmä dámam. Vreckoví zlodeji videli v divadle svoje najideálnejšie pracovisko. Na koho prišla potreba, odobral sa k nezakrytému sudu pri vchode a tam urobil, čo musel, pred očami celého publika. Ovzdušie nebolo za takýchto okolností práve príjemné, takže bolo dakedy nevyhnutné zlepšovať ho pálením boviečia. Tu a tam strhla sa aj počas predstavenia ruvačka alebo prudká hádka. Niet však najmenších pochyb o tom, že toto obecenstvo sledovalo predstavenie s vrcholným zaujatím a že malo radosť z hry.

Za čias Shakespearovho života v Londýne sa hralo v týchto divadlách: Blackfriars, Curtain, Fortune, Globe, Hope, Phoenix (Cockpit), Red Bull, Rose, Salisbury, Court, Swan, Theatre, Whitefriars, Saint Paul's. Štyri z nich stáli na pravom brehu Temže. Všetky divadlá boli drevené, a preto často podliehali ničivým požiarom.

Z prameňov M. Lukeša, J. Boora a L. Moussinaca zostavil O. Dlouhý

KATARÍNA:

Fuj, hrozné, temné čelo vyjasni
a šípy hnevu z očí nestrieľaj
na svojho pána, vladára a kráľa,
špatí ťa to jak mrazy lúku v kvete,
skazí ti chýr jak víchor rosné puky,
a kde je neha, pôvab, milota?!
Hnevľivá žena je jak studnička
zmútená, kalná, priamo odporná,
lebo z nej ani upachtený pútnik
nenačrie, aby zahnal krutý smäd.

Ved' ak je žena zlostná, nevlúdna
a robí napriek manželovej vôli,
je iba nedôstojným buričom
a hlúpou družkou l'úbiaceho pána.

Aj ja som predtým mala hrdosti,
odvahy v srdci, zloby v hlave viac,
reč rečou a hnev hnevom splácala,
ale už vidím: oštep náš je steblo
a my chabé sme, keď žijeme v tom klame.
Tým slabšie sme, čím silnejšie sa zdáme.

Môže mi chodiť po rukách, ak žiada
to manžel môj – spravím to preň a rada.

Záverečný monológ

Program Divadla ANDREJA BAGARA V NITRE (1992) k veselohre Williama Shakespeara KROTENIE ČERTICE (Taming of The Shrew). Zodpovedný redaktor IVAN PETROVICKÝ. Návrh obálky Ján Zavarský. Fotografie Ivan Kvapil. Redakcia a grafická úprava Dr. Ján Laca. Povolené pripisom PK, číslo HS 10778/53. Vytlačili Nitrianske tlačiarne, š. p., Nitra.

Cena Kčs 3,-

